

Величка Настрадаинова
Романс за Леонардо

Има в крепостта „Де Луна“
стар, отколешен затворник.
Умориха се стените
да го пазят толкоз време.

Романс за Бернардо дел Карпио

За хората няма нищо невъзможно.
Хораций

Дон Леонардо взе шпагата си и пое по измамните пътища на нощта. Звезден звън заливаше Андалусия. Небесните светилници изгаряха от зноя и падаха от разтопеното небе.

Дон Леонардо развя плащ, слугите го последваха по-черни от сянката му.

Дон Леонардо влачи сенките си край крепостните зидове, край Мавърската кула. А там напечените камъни и през нощта излъчват дъх на карамфил, смола и мента, защото привечер край тях премина със свитата си доня Бланка и факлоносците оттук започнаха да палят факлите си...

– Матю, ти да не си преминал от фантастични към исторически романи? – без любопитство попита Марта Матева.

– Не ти ли се слуша? – с неудоволствие прекъсна четенето Матев.

– А, не. Една любяща съпруга какво ли не може да изтърпи? Дай да видим докъде ще стигнеш.

Матев остави листовите и загледа жена си изпитателно:

– Няма ли да демонстрираш невероятната си проникателност и да ми съобщиш още сега какъв ще бъде развоят на събитията и краят на разказа?

– Днес мозъкът ми не работи – се оплака Марта. – Но... ако си захванал роман за онзи загадъчен рицар Алонсо де Охеда, когото, не знам защо, искат да изкарат от български произход...

– Защо „искат да изкарат“? Ами ако наистина е бил българинът Драган от Охрид, както твърдят някои историци?

– Мисля, че България има достатъчно велики люде, с които да се гордее. Мисля, че България няма защо да държи толкова на този Драган, щом той сам се е представял за испанец.

– Е, е, моля ти се! – възпротиви се Матев.

Марта не благоволит дори да го погледне. Тя не прекъсна размишленията си:

– Защо те занимава Алонсо де Охеда, ведно с дон Леонардо и звездният звън на шпагата му? Искаш да внесеш национален акцент в съчинението си? Я, моля ти се, откажи се. Омръзна ми из всички значителни събития, изобразени в исторически романи, да се мотае и по някой българин за колорит. Твърдо съм убедена, че ако български писател реши да изографиса Хамураби или Рамзес II, непременно измежду съветниците им ще се открий някой безумно доблестен българин.

– Много лошо мнение имаш ти за нас, писателите – мрачно

измърмори Матев.

– Че поправете ми го! – предизвикателно заяви Марта. – Гледам ви – хиляда, две хиляди души писатели станяхте, пък колко книги сте написали? Всеки по един „Тарас Булба“ да беше измайсторил, знаеш ли каква литература щеше да е тая, българската?

Изражението на Матев бе такова, че Марта го съжали и продължи:

– Леонардо... Той, разбира се, е влюбен в доня Бланка. Тя също го обича, но е толкова високопоставена, че не може да си позволи да мисли за него. Въпреки това мисли. Я слушай, тя да не е вдовица на някой гранд?

– Не. Сестра. От втори брак на баща му. И брат ѝ я изпратил в манастир, за да не му се меси в наследствата. Да, но го убили. Тогава сестрата излязла от манастира, нали някой трябва да наследи високата титла и името на рода. А тоя род е толкова важен, че предава името си и по женска линия.

– Чудесно. Предвиждам, че ще забъркаш нещо като супа от киселец, канела, хрян и алабаш.

Матев присви устни с отвращение. Но той беше храбър човек. Бе чувал и по-отчайващи реплики. Оттегли се в кабинета си и се закани наум. Марта викна след него:

– Матю, искаш ли да ти донеса от Испания нещо много необичайно, нещо такова, че и насън да не можеш да го измислиш?

– Искам – изръмжа Матю и запуши ушите си с восьъчни тапи, защото много добре знаеше: след минути в къщата ще вилнее тайфун – Марта ще стяга багажа си, ще целува децата, ще напътствува прислужницата и ще разпитва по телефона всичките си приятелки какво да им донесе от Испания.

След няколко часа тайфунът се насочи към Пиренейския полуостров.

Децата заспаха.

Часовникът строго посочи полунощ, а иззад сянката на огромния аспарагус излезе дребен мъж с дръзко лице и неприятно втренчени очи, облечен в рицарски доспехи. Той застана пред Матев и изрече с достойнство:

– Не се отказвайте от мен, сеньор Матео. Дали съм бил българин или испанец – все едно е. Нали спомогнах за откриването на Новия свят? Нали живях по-славно от кралете и от църковните князе, защото животът се мери не с дните, а с деянията. Добри или зли, аз извърших

много дела, сеньор Матео.

– Да, зная – примирено каза Матео. – Искам да ви направя съперник на дон Леонардо. Мисля, че доня Бланка заслужава да има и вас между обожателите си.

– В заблуда сте, сеньор Матео. Вие, живите, смесвате миналото. Тринадесет изживени от вас години са дълъг срок, а тринадесет години от отминал век – нищо.

Тогава знайте: доня Бланка лежеше от тринадесет години в гробницата, когато аз видях портрета ѝ. Един италианец беше я изписал сред кринове. Аз помолих най-благочестивия художник да огради главата ѝ с ореол и тя се превърна в „Мадоната сред криковете“. Наистина аз се влюбих в тоя образ... до времето, когато срещнах вашата съпруга доня Марта.

Матео изпусна чашата си, зеленикавият испански ликьор заля листовите по писалището му и плъзна към магнетофона.

„Добре съм се напил, щом почнах да измислям разни нелепости“ – помисли Матео, а гостът продължи без ни най-малко притеснение:

– С какво ви смутих, сеньор? Аз говоря най-почтено и почтително за чувствата си.

„При препиване, доколкото знам, хората почват да виждат мишки или хлебарки. Какъв е тоя нов модел халюцинация?“ – бистреше мозъка си Матео.

– Не съм халюцинация – обидено заяви рицарят. – Проверете – магнетофонът записва нашия разговор.

– А какво сте тогава? – със сетни сили попита Матео.

– Останка – тъжно каза рицарят. – Живея с последния си образ, а вече трябва да приема друг. Време е да се намеся в някои събития, а тоя ми вид е неподходящ за днешния век. Надявам се на вас. Помислете как трябва да изглеждам като съвременен човек.

Гласът на рицаря прозвуча заповеднически. Матео се примири с положението и отвърна:

– Аз съм един напълно съвременен човек: Ако искате, приличайте на мен.

Рицарят бавно поклати глава:

– Вие не ми харесвате достатъчно. Освен това ние, потомците на Лемурия, не можем да имам вашия ръст.

– Извинете, нещо ми се вие свят – подпря главата си Матео, вдъхна! дълбоко въздух, разтърка вратните си жили и чак тогава намери смелост да продължи: – Споменахте за някаква Лемурия...

– „Някаква“? – иронично вдигна вежди рицарят, който бе почнал да се променя. Изчезнаха доспехите му, старинната прическа, надменният израз. Сега във фотьойла пред Матев седеше мъж в моден синкавобял костюм, малко нещо отегчен и с вид на човек, комуто предстоя труден разговор. Господинът поиска чашка ликьор, помириса я само и започна: – Свидетелствата за нас се пазят в най-дълбока тайна. Не повече от три-ма души на планетата могат да ни срещнат. На вас се падна рядка чест. А за да не ми задавате постоянно въпроси, ще ви изложа историята отначало. Ако междувременно самочувствието ви на представител на днешната цивилизация се накърни, моля, уведомете ме. Вие, днешните, сте самоуверени и мислите, че светът започва от вас, искам да кажа, от времето, което ви е известно. А света го започнахме ние, лемурийците, преди два цикъла.

Понеже Матев триеше клепахи и цялото му същество излъчваше недоумение, гостът поясни:

– Един цикъл трае около дванадесет хиляди години.

Искате да кажете, че вие съществувате оттогава? – се сепна Матев.

– В понятието „съществуване“ вие влагате друг смисъл. Когато вашият континент се превърна от материя в енергия, не всички от нас успяха да запазят своята цялост...

„Дали да взема хапче за сън или един студен душ?“ – силно отпаднал, се двоумеше Матев.

– Никога не пийте подсладени питиета – посъветва го гостът. – Не сте жена! И не мислете за себе си. Неучтиво е.

– А какво да мисля? – съвсем слисан се обади Матев. Усетил бе, че някаква чужда воля си играе с него.

Гостът възседна облегалката на креслото, потуша я, като че е шия на кон, и предложи:

– Първо ще ви помогна да допишете разказа си, след това ще последвам доня Марта...

– Моля да не се занимавате с жена ми! – изведнъж се разсърни Матев. – А също така нямам нужда от помощ. Каквото съм замислил, ще го напиша сам...

– Хайде, хайде – снизходително го погледна гостът. – Пишете, докато не е отминало времето, което ви е донесло тези мисли. Пропуснатото не може да се хване втори път. Пишете: „Дон Леонардо измъкна от ножницата кастилската си кама, пхна острието в разтрога между зидовете и с много внимание и нежност измъкна обвита в тънък плат бележка. Поиска да запалят свещ, отдалечи се от хората си, с трескави пръсти

оглади хартията и се взря в думите: «След полунощ, в черквата край манастира на Белите сестри.»⁴⁴

Черквата на Белите сестри тънеше в мрак. Дон Леонардо мина откъм входа за семейните параклиси. Посрещна го мъж с расо и качулка и го въведе в тъмната черква. В един от параклисите трепкаше кандило. Доня Бланка отвори решетъчната портичка, бавно протегна ръцете си към Леонардо. Той коленичи, притисна към тях челото и устните си... и в тоя миг доня Бланка изохка и падна върху рамото му. Леонардо с мъка успя да я задържи и докато се опитваше да се изправи, се чуха викове:

- Убийство!
- Оскверниха божия храм!
- Смърт за убиеца!

Десетина мъже със запалени факли прогониха мрака и наобиколиха поразения Леонардо. На светлината той видя кинжал, забит в гърдите на доня Бланка, и чу думите, които тя успя да произнесе:

- Бяга, любими, предали са ме!

Объркан, той още не осъзнаваше какво бе се случило. Чак след като стражата го отведе в тъмницата, в дългите самотни размисли разбра, че е жертва на коварно подготвено престъпление. Убиецът на доня Бланка се беше приближил безшумно зад гърба му, беше нанесъл удара си над наведената му глава и беше се развикал заедно с другите подсторени лица.

Дон Леонардо бе обвинен, че, воден от низка страст, е примамил доня Бланка на среднощна среща, а когато тя е отхвърлила с негодуване нечестивите му речи и дела, той е пронизал сърцето ѝ.

В килията, премазан от горещия сумрак, от нетърпима скръб и тежко обвинение, дон Леонардо молеше мадоната да прекрати страданията му. Тъмничарят идваше при него призори, за да му подаде вода и хляб и да му напомни, че непрестанно трябва да се моли.

Дон Леонардо поиска да му дадат светото писание, за да може да проясни мислите си.

Дадоха му семейното евангелие и това бе голяма милост. Явно, някой се застъпваше пред строгия съд или нечия съвест се отвращаваше от подготвяното несправедливо наказание.

Тринадесет дълги години прехвърли дон Леонардо над страниците на стария и новия завет, докато усети, че времето в тъмницата се изнизва безследно, дните дотолкова си приличат, че се смесват в един... и за да задържи сенките на своите окаяни дни, той се реши да оскверни белите полета на светата книга с тъжните си заключения, а после захвана

да измисля нов свят. И стана чудо: в най-бездънните нощи той ясно почувства присъствието на неизвестния свят. Виждаше безбрежни равнини, където се гонеха ветрове и стада бизони, тъмнолики хора, облечени в ярки облекла, с корони от пера на вълшебни птици, каменни градове в подножията на белоглави планини, салове, натоварени плодове и цветя, злато, злато, много злато... и свобода...

Тогава аз разбрах, че времето е дошло. Щом някой почва да предумещва съществуването на Великото Непознато, значи то е близо до познанието; дон Леонардо трябваше да излезе от тъмницата, за да го срещне и заведе хората към него. Аз имислих как да му помогна...

– А! Дотогава не ви беше дошло наум да му помогнете! – заядливо вметна Матев.

– Ние помагаме, когато човечеството има нужда от нас.

– Излиза, че човечеството е имало голяма нужда от тоя съчинен от мене дон Леонардо.

– Как „съчинен“? – възрази нощният гост. – Аз ви внуших образа му, а сега почти ви издиктувах неговата тъжна история.

Матев бе разбрал, че е безполезно да спори със своя неканен събеседник. Само отбеляза:

– Мислите ли, че вашият разказ ще ми послужи?

– А защо не? Представете си задухата в Мавърската кула, смазващия мрак, тишината, прокъсана от мише цвъртене и от някаква далечна песен, толкова далечна, че звънът на китарата не се чува и само един блеснал от пламтяща страст глас зове любимата си, увещава я в името на небето и морето, на ветровете и червеникавата пръст, която ще ни погълне, преди да успеем да се долюбим...

– Това е добре, но моля, проследете по-нататъшната съдба на дон Леонардо и обяснете какво ви свързва с нея.

– О, ако бих могъл да ви опиша какво изпита дон Леонардо, когато му донесоха портрета на доня Бланка!

– Портрета ли? Защо ще му носят портрет в тъмницата?

– А вие какво обяснение бихте дали? – учтиво наведе ухо към Матев нощният гост.

Матев се помъчи да измисли нещо в духа на онова време:

– Една „благочестива“ душа се грижи да увеличи страданията на Леонардо и изпраща портрета, за да може тоя лик непрестанно да му напомня какво е загубил и мъката му да не заглъхва.

– Съвсем вярно! – бившият рицар слезе от „седлото“ си – облегалката на креслото, – вдигна ръка и над нея проблесна нещо подобно на

призрачен меч, изкован от лъчи. – Сеньор Матео, вие имате сили да чувствувате истината и аз ще ви дам правото да бъдете неин воин.

Матев скочи от стола си и се отдръпна към вратата:

– Опомнете се, сеньор, вие вече не сте рицар и не ви подобава да ми давате толкова задължаващи права – и тъй като гостът пристъпваше към него, още по-упорито продължи защитата си. – Моля, помислете, защо ми е на мен Истината? И как ще воювам за нея, като на мен професията ми е такава – да съчинявам, да измислям несъществуващи неща, тоест да лъжа преднамерено и колкото се може по-добре.

Светлият меч се стопи в пестника на нощния гост. Той разочаровано погледна през рамо Матев, после – себе си в огледалото, вдигна упорито глава, закричи из стаята и след като измина близо половин километър според Матев, седна прилично, като възпитан съвременен мъж, и заговори:

– Но дойде денят, в който най-после се смилеха над Леонардо и решиха да прекратят страданията му. Той бе осъден и след едноседмично покаяние тръгна към съдбата си. В нощта преди екзекуцията го посети нисичък монах, за да приеме неговата изповед. Заедно с изповедта монахът получи и евангелието, и портрета на доня Бланка. Скри го в кожена торба, по-късно помоли най-благочестивия художник да нарисува ореол...

– И доня Бланка се превърна в „Мадоната сред криновете“...

– Моля, не ме прекъсвайте. И тъй дон Леонардо тръгна към съдбата си. Народът се тълпеше по пътя на осъдения, но не шумеше. Навсякъде бе плъзнала тъмната мъгла, че е невинен и че херцозите... не, името им няма да изрека... са разчистили още една пречка... Над тълпата се носеха само полугласни молитви за душата на Леонардо и тропотът от стъпките на стражата. Когато шествието наближи площада, отекнаха барабани и камбана удари на смърт. Знатните господа и дами, насядали по балконите на двореца и върху нарочно издигнатите подиуми, престанаха да си разменят галантни фрази, загледаха красивия мъж с прошарени без време коси и се зачудиха, че твърде малко се е променил за тринайсет години въпреки лишенията. И зачакаха да видят красиво ли ще умре. Но тъкмо когато тръбачите вдигнаха фанфари и възвестиха началото на церемонията, а палачът се готвеше да коленичи, за да приеме опрощение от жертвата си, една забулена девойка в бели дрехи притича през площада, улови ръката на дон Леонардо и викна с нечувано красив глас:

– Свети отци, знатни сеньори, доблестни воители и честни граждани! Според силата на нашия древен закон аз вземам тази мъж за съпруг

пред бога и така му дарувам живот.

Народът ревна, знатните се изправиха, архиепископът заслони с ръкавица очите си, за да разгледа по-добре дръзката жена, която бе се позовала на обичай, забравен от триста години.

Един дребничък монах се наведе и му прошепна:

– Не гневете простолудието, Ваше високопреосвещество. Дарете този живот и заточете Леонардо заедно с дамата му някъде накрай света.

Архиепископът се посъветва шепнешком с херцога, изрече думи за помилване и повика Леонардо и жената в бяло:

– Преди да заповядам да ви венчаят, длъжен съм да видя коя сте вие, сеньора, и да чуя името ви.

Жената отметна воала и небесният ѝ глас отекна над смълчания площад:

– Аз съм доня Марта, дъщеря на дон Пабло и внучка на дон Матео от Боголонта.

– Какво приказвате! – скочи Матев.

– А не е ли точно така? Прадедите на вашата уважаема съпруга не произлизат ли от селището Боголонта, близо до град Ловеч?

– Но какво общо има Марта с този дон Леонардо и с някаква си Боголонта?

– Просто... не беше нужно доня Марта да се представя с лъжливо име. Нейният благороден произход е въвн от всякакво съмнение...

– Нека си е благородна колкото си ще, но защо я месите в тая неправдоподобност?

– За да спаси дон Леонардо естествено.

– Аз ще полудея, може и да ви удуша, после... нека става каквото ще!

– Нито ще полудеете, нито ще ме удушите и всичко вече е станало. Аз само ви осведомявам.

Тая наглост сякаш вледени Матев.

Нощният гост вдигна рамене с неясно извинение:

– Нищо лошо не се е случило с вашата съпруга. И нима не е похвално да спасиш един невинно осъден? След венчавката, извършена набързо, доня Марта и дон Леонардо потеглиха към „края на света“, а някъде по пътя невестата изчезна. Отвлече я един дребен на ръст рицар, никой не успя да улови следите му и той я заведе... в странноприемница „Хилан“, апартамент номер шест. Ето тук е телефонният номер. Може да ѝ се обадите, ако желаете, – и той подаде на Матев луксозна хотелска картичка.

Матев набра номера съвсем машинално и се изненада, когато Мартиният глас каза:

– И ти ли си буден? Абе, аз си бях легнала, дори позаспах за малко, но се разсънувах и се събудих, та да си запомня съня. Като си дойда, ще ти го разправя. Много приключенски сън излезе. Сега... ще хапна една праскова и пак ще спя. Репетицията ми е утре в десет. След представлението ще ти се обадя. Хайде, лека нощ.

– Тя, разбира се, е сънувала това, което вие ми говорехте – се обърна Матев към тъй наречения дон Алонсо де Охеда.

– Само малка част – там, където се вмъква в действието. Но това е много съществен момент. Още щом видях доня Марта в ролята на света Маргарита, се спрях на нея.

– Извинете, аз положих много усилия да ви възприема като нещо реално. А вие говорите за абсурдни фантазии, които жена ми довлече от Бермудския триъгълник.

– Само не ме бъркайте с онези непоправими нахалници от бъдещето, сеньор Матео. Аз идвам от миналото, имам необозрим опит, действувам винаги в полза на човечеството, а онези, от бъдещето, често провалят добрите ми планове, предизвикват бедствия чрез необмислените си постъпки и добре поне, че имат определена зона на влияние, иначе ще объркат генерално хода на събитията и ще прекроят историята според прищевките си. Аз и моите събратя, синовете и дъщерите на Лемурия, вземаме същества от бъдещето само в краен случай, използваме ги точно на мястото, където е станало събитието, и не им вредим...

– Не им вредите! Оженихте жена ми за някакъв си отдавна умрял дон Леонардо!

– Бракът им е недействителен. Делят ги векове – успокой го нощният гост. – Освен това вие сте атеист. Е, ако бяхте верующ католик, бихте могли да протестирате по понятни съображения.

– И ще бъдат ли взети под внимание протестите ми? – стана язвителен Матев.

– За съжаление – не. Особената същност на вашата съпруга й позволява да попада в най-необичайни ситуации, а това не е случайно и не трябва да остане неизползувано. Мога само да ви уверя, че целостта й няма да бъде нарушена. Вие сте щастлив човек, сеньор Матео, притежавате жена, за която толкова възвишени души мечтаят. Как мислите? Лесно ли му беше на бедния Леонардо да се прости и с тоя блян – доня Марта? И няма ли да се заинтересувате как преживя той обречения си живот?

– Навярно е имало защо да живее, щом се е налагало Марта да го спасява – каза уморено Матев.

Нощният гост доби тържествен вид, дори като че ли се поизчерви от гордост:

– Да, сеньор Матео. След като загуби и доня Марта, Леонардо стана моряк. Искаше да се махне по-далеч от проклетата земя, по която никнеха тръните на неговото злощастие. И го помами зелената игра на водата и бягшият хоризонт. А нощем, всред писъка на вятъра, който се провира между възетата, дочуваше непознати гласове на мургави хора в пъстри облекла, с корони от пера... привиждаха му се обгърнати в сребърна мъгла брегове... Понякога той разказваше на по-трезвите моряци за своите миражи. Говореше красиво и уверено. И мъжете, които обичат да се замислят, се вслушваха в думите му. Веднъж един от тези негови другари доведе в кръчмата на Брабантеца самия Кристофоро Колон, когото някои наричаха Колумб...

– А, не! Ако почнете да твърдите, че без намесата на моята Марта и Христофор Колумб нямаше да тръгне към Новия свят...

Нощният гост видимо посърна:

– Какви невежи хора разполагат днес с планетата! Те не само на знаят откъде идат и къде отиват, не помнят прародителите си... но дори не искат да разучат истинския ход на събитията и от цялата верига виждат само скъпоценните камъни, най-едрите халки или пък запояванията, направени от майстора. Веригата, която върви през времето, е неравна и брънките ѝ са от злато и от мед, от най-редки и здрави метали, а някъде е скърпена и с ръждива тел. Случва се голямата стоманена халка да се крепи на тъничък волфрамов косъм. Но него вие не забелязвате. Вие казвате: „Велик е този мъж.“ А как е станал велик? Никой не помни, че ученият се е заловил с науката си само за да докаже на своя изкуфял даскал, че бедните деца са по-способни от богаташките синове. А онзи военачалник, който размести граници и народи? Ако не беше срещнал сляпа просякиня, която му предсказа славно бъдеще, стига той да захвърли заровете? (А просякинята, както повечето слепи хора, имаше, изострен слух и беше чула как тракат заровете в джоба на жакета му и от добро сърце бе пожелала да го отклони от хазарта.) Какво страшно множество са малките неща, които крепят или събарят великите...

– Не се ли увличате? – предпазливо го прекъсна Матев.

Гостът погледна палеца на лявата си ръка и каза:

– О, имам още малко време. Ще ви възнаградя за търпението. Ще ви доразкажа края. В кръчмата на Брабантеца двамата мъже говориха до

късно. През следващите дни продължиха разговорите си и... много щеше да продължи тая размяна на думи, ако не се беше намесил дръзкият рицар на Мадоната, дон Алонсо де Охеда. Роден през 1470 година в...

– Е, знам, знам! В Куенка. Не – в Охрид! В Куенка! Така пише в енциклопедията. Само че на мен ми беше нужен тоя образ – български болярин, прогонен от турците, отчаяно смел, защото отчаянието е родило смелостта му... Хора, на които може да се вярва, свидетелствуват, че винаги е носил икона в кожена торба. Това не е прието при католиците...

– Не съм и помислил да ставам католик – пренебрежително съобщи бившият дон Алонсо де Охеда. – Ние, лемурийците, сме чужди на всякакви суеверия. Ние само помагаме внимателно. Елегантно! Ненатрапчиво! Не като онези от бъдещето.

Матев глътна наведнъж алкохола от чашата си и обяви:

– Все сте едни... и от миналото, и от бъдещето... все гледате да експлоатирате моята бедна Мартичка!

– Но важно е как го правим – възрази лемуриецът. – Едно е да отвлечеш самолет, друго – да материализираш съня на една прекрасна и чувствителна дама.

– Излиза, че сте крадци на сънища!

– На внушени от нас сънища! – натърти лемуриецът. – И пак от нас – материализирани и проектирани в други времена.

– А къде ви е ненатрапчивостта, когато дори и в сънищата се месите, в най-съкровената дейност на човешкия ум? – възропта Матев.

– Сънищата и без това съществуват в материалния свят, само че вашата цивилизация още не се е научила да използва огромните запаси от натрупани сънища. Е, ние поразчистваме най-уродливите и опасните, но... защо да не се възползуваме от нещо, което способствува за развитието на човечеството?

Матев изпи още една чаша и се усети отмалял и безпомощен.

– Любезни господине, аз исках да напиша един мирен и трогателен разказ. Вие ми объркахте планове и вместо това...

– Дадох нови насоки на вашето мислене – заяви лемуриецът. – Ще трябва дори да ми благодарите.

– За цялата тая „супа от алабаш и киселец с канела“, както каза жена ми? А може ли да ми посочите логическите връзки? Защо му е на Колумб тоя Леонардо, след като и вие възнамерявате да се появите като Алонсо де Охеда?

– Защото хората трябва сами да сътворят своята история! Ние,

лемурийците, само внимаваме да не се случи нещо непоправимо във ва-
жен за човечеството момент и да се скъси вашият цикъл или цивилиза-
цията ви да преустанови своя възход. И се явих аз, под името на дон
Алонсо де Охеда. Истинският дон Алонсо бе загинал при корабкруше-
ние. Той беше добър мореплавател, но му липсваше ожесточение. Това
рядко качество взех от болярина Драган от Охрид, посечен в бой с тур-
ците. И двамата мъже ми бяха по мярка и аз имах удоволствието да
действувам от тяхно име и с тяхното право. И тъй като сеньор Кристо-
форо Колон бе един решителен, но и разсъдлив човек, той се нуждаеше
от подтика на моята дързост, от моята опитност, а също така от чистите
стремежи, от приказните видения на дон Леонардо...

– И най-вече – от своята гениална предвидливост – реши да напо-
мни Матев.

– Защо ми натрапвате всеизвестни истини? – се възмути гостът и
като че ли се обиди. – На мен вече не ми е интересно да стоя при вас.
Благодаря ви, че ми придадохте по-съвременен вид, но аз не ще се въз-
ползувам от това, а пак – вие. Леко ви утро! И запомнете тая нощ. Може
да се окаже от съществена важност за човечеството, защото то пак стои
пред Великото Неизвестно. – И лемуриецът се пхна под килима.

Матев със страх наблюдаваше как очерганията на тялото под тъ-
канта изтъняваха, докато килимът легна на пода. Матев предпазливо го
повдигна. Настилката под него още пазеше синкавата му сянка, която
бързо изчезна.

Матев си рече:

– Аз май наистина се напих – и легна да спи.

Събудиха го предпазливо чак на обяд.

Той се нахрани разсеяно и пак легна да спи.

Децата недоволно се изнизиха да играят. Баща им беше обещал да
ги води на цирк, а вместо това...

Е, вместо на следобедно представление, той ги заведе на вечерно,
като пресече протестите на прислужницата и остави след това децата да
играят до късна нощ.

Матев като че се боеше да стои сам и буден.

Но вечерта бе спокойна. Телевизорът забавляваше добре стопанина
си, а известно е, че пред включен телевизор чудеса не се извършват.

На другия ден след обяд Марта долетя. Нацелува всички подред,
разхвърли куфарите, извади подаръците, покани приятелките си да ги
получат и чак след вечеря се сети за търпеливия си съпруг. Разказа му за
успехите си, за сутрешната разходка из старата Мавърска крепост и с

тайнствен глас попита:

– А ще познаеш ли какво донесох за тебе?

Матев си позволи да бъде ревнив и саркастичен:

– Покана за дуел. От някой нов обожател.

Марта се престори на засегната:

– Аз живея толкова благопристойно! Аз му нося толкова благодарност подарък! И каква благодарност получавам?

С обиден вид измъкна от голямата си тоалетна чанта пакет, обвит в потъмнял брокат, и го подаде на мъжа си.

Матев разгърна старинната обвивка и откри обковано със сребро евангелие. Докато той криеше чрез мълчание почудата си, Марта с възходство каза:

– Такъв подарък не всеки може да получи: ръкопис от петнайсети век с приписки по полетата. Даде ми го настоятелят на катедралата, където след представлението отидох, за да пея посред нощ на най-важните хора на света.

– Какво значи „най-важните“? – със съмнение за пита Матев. – Има най-различни важни хора.

– И аз съм важна. И ти си важен – успокои го Марта. – Но това са хората, които се бяха събрали да решават бъдещето на планетата, а може би и на Слънчевата система. И след заседанията те не пожелаха да ознаменуват евоето съгласие с някакъв ординерен прием или банкет, а със средношен концерт в катедралата, където аз пях „Алилуя“ от Моцарт, две арии от Хендел, две – от Перголези и въобще... деветдесет минути програма със забрана да се аплодира. Можеш ли да си представиш какво напрежение!

– Е, да, да – с прикрита досада изрече Матев. – Най-много са ти липсвали ръкоплясканиците.

– Не ми липсваха! – гордо възрази Марта. – Стаеният дъх на тези хора струва повече от всякакви аплодисменти. Великата тишина, която предшества великите решения и великите дела, не може да се мери с възторзи и овации. А уважението си към мен тези хора изразиха чрез необикновения дар. В края на това евангелие след странните записки стои изречение, което преведоха пред всички присъстващи. То е: „Колко е величав човекът, който се стреми да бъде човек наистина и със своите несъвършени сетива, и със своите ограничени сили проправя път на стремежите си към Великото Неизвестно!“

– И ти ли? – отчаяно каза Матев. – И от твоята уста ли ще слушам за Великото Непознато?

– А нима предчувствието за Великото Неизвестно не е най-възвишеното усещане? – с някакъв особен трепет отвърна Марта. – Ето хората най-после постигнаха съгласие. Не е ли това признак, че ги зове и обединява Великото Неизвестно?

– Хората? Да. Но интересно е как ще се произнесат по въпроса лемурийците – измърмори Матев и се удиви, че Марта не се зае да го разпитва какви са тези лемурийци (а той беше готов да ѝ говори за изчезналия континент Лемурия и за своето среднощно видение), нито дори го изчака да довърши. Тя спокойно заяви:

– Земята ражда хора. Дали са азиатци, американци, африканци или лемурийци, е без значение. Дали живеят днес, или са живели преди хиляди години, или ще живеят след петстотин столетия – също. Винаги пред земните жители стои Великото Неизвестно и те ще вървят след него до свършека на света... който впрочем може и да не свърши. Да, да! Науката постоянно греша и поправя грешките си. А светът е съвършен и безпогрешен.

Съвършенството е безкрайно и не може да свърши. Схвана ли? Не. Че що ли ти трябва?

– Трябва ми – мрачно каза Матев. – Трябва ми да разбера ако не твоята теза за съвършенството, поне някои неясноти в тая объркана история.

Марта даде вид, че е крайно учудена:

– Какво ти е неясно пък на тебе? Дошъл отвъд времето някакъв лемуриец, обяснил ти каква роля е изиграл при откриването на Новия свят, дори как и защо е станало това, а ти пак си недоволен.

– Той остави много въпроси без отговор.

– Например?

– Защо са убили доня Бланка, защо са осъдили дон Леонардо...

– Попитай мен – със загадъчна усмивка предложи Марта.

– Ти пък откъде ще знаеш?

– Аз? Аз цели два дни бях съпруга на дон Леонардо.

Матев хвана главата си и сигурно щеше да я блъсне в стената, ако маниерите на тоя век не бяха изхвърлили от употреба това драстично средство за освестяване.

– Не се ядосвай, не съм ти изневерила – невъзмутимо продължи Марта. – Ние два дни и една нощ не престанно пътувахме в затворена карета и над нас неотлъчно бдеше един дребничък монах със спуснатата качулка, четеше си молитви и от време на време ни караше да повтаряме с него „либера ме доминe“. Само когато позадремваше за малко,

Леонардо улавяше ръцете ми и ми говореше за своето нещастие и за безсмъртната си любов към доня Бланка. Не беше много учтиво от него ва страна.

– Е, да, как ще понесеш ти някой да говори, че е влюбен не в тебе, а в някоя си...

– Не е някоя си. Била е много достойна девойка от високо потекло. Далечна родственица на не знам кои херцози. Тези благородници според древен документ имали права над владенията на доня Бланка, или по-скоро щели да ги придобият, ако родът на Бланка останел без наследници. По тази причина братът на Бланка бил убит на дуел, а тя – в черквата. Вината за смъртта ѝ е трябвало да падне върху Леонардо, за да няма и сянка от съмнение, че херцозите...

– Добре, добре. А как завърши пътуването ви?

– Спряхме да сменим конете край някаква странноприемница. Дон Леонардо поиска чаша вино, монахът влезе да се помоли в отсрещната черква, а аз реших да се разходя, нищо, че вече се смрачаваше. По пътя се зададе конник и както си препускаше, ме грабна и ме отнесе, макар че сума народ скочи на конете да го гони. Минахме някакъв мост, влязохме в градина, конникът ме свали от коня, коленопреклонно ме помоли да му простя, пожела ми лека нощ и си отиде. А аз се огледах и разбрах, че съм в парка пред хотела. Прибрах се и си легнах.

– Междувременно не успя ли той конник да ти обясни...

– Нищо не успя, защото аз през цялото време му дърпах ухото и повтарях: „Пусни ме веднага, аз трябва да спя, утре имам представление и среднощен концерт.“

– Повтаряше? И му дърпаше ухото? – се разсмя Матев. – Какво ли не бих дал, за да видя тая картинка!

– Не можеш да я видиш. Аз я сънувах и много добре съзнавах, че е сън и трябва да се събудя, за да заспя наново и наистина.

– По-заплетена история от тая още не си ми поднасяла.

– Не се кахърй, ще ти поднеса.

– Преди това ще ми кажеш ли нещо повече за лемуриец, защото според неговите думи той сам е бил конникът, който те е отвлякъл. На всичко отгоре ми съобщи почтено и почитателно, че бил влюбен в тебе.

– Омръзнаха ми твоите ревности. Какво ме засяга мен кой и защо бил влюбен. – Марта се замисли и добави: – Макар че може би заслужаваше да го поразгледам той конник. Той твърде приличаше на настоящеля на катедралата, който ми поднесе евангелието, дето ти го подарих. И имаше някаква неразбория около това евангелие. Май че бяха

приготовили друго, после се изненадаха от добавката към приписката – от думите за Великото Неизвестно, но нямаше как да си вземат подаръка обратно. А този настоятел беше светско лице.

Как така? И въобще настоятел ли беше? Или някой от онези, важните, които диктуват съдбините на планетата?

– Това е по-вероятно. Мила моя Мартичка, чакат ни невъобразими промени, щом не само хората от бъдещето, ами и лемурийците от миналото са се втурнали да се месят в решенията ни.

– Ти да не мислиш, че само на нас са оказвали подобна чест? Как ти се струва: Помпей имал по-добрите легиони, а Цезар го победил, Еразъм Ротердамски...

– Добре, добре, спести си примерите, може да ти потрябват.

– Ти пък си спести иронията. И тя може да ти потрябва.

Матев сякаш се заслуша в някакъв далечен шум. Помълча и установи:

– Ние май се караме.

– Така ли? – на свой ред се вслуша Марта. И добродушно рече: – Не си струва. И то точно сега, когато най-после светът видя мир и съгласие.

– Дано да е завинаги или поне за дълго – с глас на благославящ свещеник добави Матев.

– Дано. Но ако си въобразяваш, че аз ще започна да се съгласявам с тебе, за да не нарушавам световното спокойствие...

– Не, не, чак толкова силно въображение нямам – призна Матев. – Аз съм скромен човек. Стига ми, че понякога си мила с мен...

– Господи! Какъв човек! Аз целия си живот, цялата си кариера, всичките си чувства съм подчинила на неговите прищевки, а той ще ми говори, че понякога съм била мила към него!

При това Марта направи нещо абсолютно несъвместимо с доброто й възпитание – изхвърли любимата си чашка за кафе през прозореца.

Слисаният Матев, без да мисли, изговори:

– И защо я разби?

– Чашката била разбита! Ти ми разбиваш душата...

Матев не й позволи да довърши. Прегърна я и затисна с длан устата й:

– Нека не си разбиваме взаимно душите с недомислени думи. Има нежни и добри. И аз съм напълно съгласен с Калдерон, че който не обожава недостатъците на тази, която обича, той не може да твърди, че наистина е влюбен.

Марта отмести ръката му:

– Я го гледай тоя Калдерон! Хубав човек. Къде му са произведенията да ги изуча основно?

– Изучи ги, мила ми Мартичке, ще имаш полза. Точно тоя Калдерон е писал: „Трябва да умееш да владееш себе си, за да умееш да владееш света.“

– О-о-о, колко поучително! – отдръпна се Марта и се запъти към библиотеката. – Мисля, че веднага трябва да започна да се поучавам.

– Ще четеш сега?

– А защо да отлагам?

– Ами аз?

– Ти можеш да допишеш историята на твоя Леонардо, в самота да вникнеш по-осезателно в образа и в страданията му, да си представиш крепостта „Де Луна“, уморените стени, и ако можеш, да си отговориш на въпроса: от къде на къде някакви си жители на несъществуващ кочпшент и някакви си несъществуващи засега бъдещи хора ще трябва да се месят в нашите работи? Я ги изхвърли и от разказа, и от представите си, да ги видя как ще смогнат да влияят на нашата свободна воля и да ни насочват, като че ли сме малолетни или малоумни. Изхвърли ги, ти казвам, и ще видиш – Светът с нищо няма да пострада, защото, какво си представяме ние – че Светът ще се съобразява с нас? Той само търпи, търпи и чака. И ако ние не се съобразим с него, той ще си отгледа други, по-достойни създания. Тоя толкова прекрасен Свят заслужава да има чада, които му подхождат по съвършенство.

КРАЙ

© 1989 Величка Настрадаинова

Сканиране, разпознаване и редакция: Преслава, 2008

Издание:

Величка Настрадаинова. „Невероятната Марта“, НФ разкази, изд. „Отечество“, София,
1989

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/8167>]